

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA TEXTILNÍ

KRAJINA TĚLA
- INSPIRACE LIDSKÝM TĚLEM
PRO ŠPERK

LANDSCAPE OF THE BODY
- INSPIRATION FOR THE HUMAN BODY
JEWEL

LIBEREC 2011

ŠÁRKA LENERTOVÁ

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Datum

Podpis

Poděkování

Velmi děkuji paní M.A. Ludmile Šíkolové za vedení mé bakalářské práce. Velice důležitou inspirací se pro mne staly také rozhovory s blízkým člověkem, Doc. Magdalenou Vovsovou, které vděčím za její čas a trpělivost. V neposlední řadě bych touto formou chtěla velice poděkovat své rodině za finanční i psychickou podporu během celého tříletého studia. Děkuji i svým přátelům a spolužákům za cenné rady a pomoc při realizaci práce.

Abstrakt

Bakalářská práce *Krajina těla*, se zabývá realizací šperků – objektů v úzké souvislosti s fyzickým tělem autorky. Výsledná práce je inspirována vlastním získaným tělesným znakem autorky, který je ústředním tématem celé práce. Autorka v procesu tvorby hledá psychologickou nadsázku a díky vytvořeným šperkům – objektům se povznáší nad vlastní problém. Základem teoretické části jsou kapitoly zabývající se současným pojetím šperku nevýraznějších českých výtvarných osobností světové úrovně. V inspirační části práce autorka uvádí rozmanitost využívání lidského těla ve výtvarném umění. Dále se zabývá psychologickou interpretací své dosavadní tvorby, která je důležitou součástí bakalářské práce. V praktické části autorka popisuje postup výroby a význam vytvořených šperků – objektů. Důležitost a význam interakce výsledné práce s autorkou dokládá přiložená fotodokumentace.

Abstract

Bachelor work *Landscape of the body* deals with implementation of jewelry - objects in close relation with the physical body of the author. The resulting work is inspired by self-acquired physical character of the author, which is central to the whole work. The author in the process of seeking psychological hyperbole and created by jewelry - elevates the objects above their own problem. Theoretical basis of the chapters dealing with the current concept of solitaire The biggest Czech art world-class celebrities. The inspiration of the author shows the diversity of use of the human body in art. It also deals with psychological interpretations of their previous work, which is an important part of the thesis. The author describes the practical production process and the importance of jewelry created - objects. The importance and significance of interaction resulting works with the author illustrates the accompanying photographs.

Klíčová slova

Šperk

Lidské tělo

Vztah

Emoce

Kovy

Keywords

Jewel

Human body

Relationship

Emotion

Metals

OBSAH

ÚVOD.....	9
1. JAK LZE DNES CHÁPAT ŠPERK.....	10
1.1 Šperk a jeho místo v užitém umění.....	10
1.2 Lidské tělo ve šperku	13
1.3 Postmodernismus	17
2. INSPIRACE.....	19
2.1 Lidského tělo ve výtvarném umění.....	19
2.1.1 Radka Pavelová	20
2.1.2 Eva Kmentová	21
2.1.3 Gijs Bakker.....	22
2.2 Motiv jizvy ve šperku.....	24
3. VLASTNÍ TVORBA.....	25
4. PŘÍBĚH TĚLA	28
4.1 „První šperk“	28
4.1.1 Postup výroby	29
4.1.2 Alpaka.....	29
4.1.3 Optická skleněná čočka	29
4.2 „Přodorysy - Obvody“	30
4.2.1 Postup výroby	30
4.2.2 Měď	31
4.2.3 Mosaz	31
4.2.4 Nerezová ocel	31
4.3 „Náplast na bolest“	32
4.3.1 Postup výroby	32
4.4 Motiv jizvy	32
4.4.1 Postup výroby	33
4.5 „Perníčky“	33

4.5.1 Postup výroby	35
5. ZÁVĚR	36
6. POUŽITÉ ZDROJE.....	37
6.1 Seznam použitých obrázků	39
7. FOTODOKUMENTACE	42

ÚVOD

Bakalářskou práci pojmám jako završení mé vlastní tříleté zpovědi, krajiny těla. Inspirací pro mne byly nejen vlastní pocity, pocity ženy, přijetí své role ve společnosti a vůbec přijetí sebe sama, ale i fascinace lidským tělem, pro mne nevyčerpatelným zdrojem inspirace.

Ve svých špercích – objektech se snažím zachovat úctu k lidskému tělu a nenarušovat jeho tělesnou schránku. Inspirací mi bylo vlastní nepřírozené tělesné poškození. Moje pozornost je věnována otázkám sebevyjádření prostřednictvím viditelné inspirace, jejíž volba samotná je o mě vypovídající. Velice důležitou roli v mé práci hraje myšlenkový posun během teoretické i praktické části práce. Vnitřní pocity spojuji s vytvořenými šperky a pomocí nadsázky se je snažím pojmenovat a tím i překonat. Tělo se stává nosnou součástí, jak v psychické, tak i ve fyzické rovině. Zabývám se otázkou tělesnosti v souvislosti s její psychologickou interpretací. Důležitost vztahu člověk (tedy já) – objekt – účast, dotek, přiblížení se, ztotožnění se, porozumění, míra participace, prezentuji v přiložené fotodokumentaci.

1. JAK LZE DNES CHÁPAT ŠPERK

1.1 Šperk a jeho místo v užitém umění

Za velice důležité pokládám, zmínit se ve své práci o pojetí šperku na současné výtvarné scéně. Sama se pohybuji v oblasti autorského šperku a jsem si vědoma stále se rozšiřujícího prolínání tohoto oboru do jiných výtvarných médií, než je pro tuto oblast typické.

Nejvýraznější současnou osobností a průkopnicí moderního pojetí autorského šperku je docentka Eva Eisler. Je pro mne nejen ženskou autoritou, ale i vzorem racionality a jednoduchosti, která se velmi čistě odráží především v její šperkařské produkci. Její výtvarný rukopis nese vliv minimalismu – průmyslový materiál, důraz na elementární formy, nehieratické vztahy mezi komponenty, redukce výrazových prostředků, opětné objevení prázdného prostoru, jednoduchost a formální čistota. [1] Je jednou z průkopnic, které propojují šperk a design, ve smyslu reprodukovatelnosti výrobku v menších sériích. „*Design je základní podstatou lidské tvořivosti. Je to mix mezi uměním, řemeslem, vědou, systémovým uvažováním, příběhem a filozofií.*“ [2] Velice sympatický je mi její přístup k materiálu a úcta k němu, vyjádřená schopností variability či rozkladu vytvořených objektů. „*Vše drží pohromadě energie, která je založena na fyzice stejně jako na emocích – může to být láska, přátelství, společenství. A tím, že to dobrovolně drží dohromady, se to zase může rozebrat a přetvořit, což jsou základní principy mé práce, ať už se jedná o šperk, design nebo volné umění.*“ [3] Ve svých výstupech často hovoří o důležitosti výchovy, vnitřní svobodě, odvaze, víry v sebe a uvědomování si vlastní identity v kontextu moderní doby, ve které žijeme. „*K věcem, které nás obklopují, bychom měli mít vztah, vědět odkud pocházejí a kdo, proč a za jakých podmínek je vytvořil.*“ [4] „*Vytvářím šperky především pro sebe, a tím, co si dám kolem krku, vyjadřuji názor na architekturu, na prostředí, na to, že žijeme v moderní době. Ale kdybych si vzala babiččin řetízek se zlatým přívěskem, tak co to znamená? Že ho nosím, protože jsem milovala babičku, anebo že v tom vidím dekorativní ozdobu?*“ „*Někdo by mé šperky mohl považovat za chladné, nebezpečné, sterilní, ale to způsobuje volba materiálu. Nerezová ocel je náročný, exaktní materiál, který dokáže zdůraznit krásu linky. A ta pro mě znázorňuje cestu – ve všem se snažím*

najít to nejjednodušší a nejlogičtější řešení. Dřív jsem linky dělala rovné, teď jsem je zakroutila. Vyjadřuje to uvolněnost a to, že všechno se vším souvisí, že vše je propojené...“ [3]

Její slova vyzývají mladé umělce ke komunikaci a sbližování se v oborech. Tuto myšlenku reprezentovala výstava *Moje Evropa* v galerii DOX, která také vypovídá o její kurátorské schopnosti a působení na velice široké ploše výtvarného umění. Na níže zvoleném obrázku z autorské výstavy Evy Eisler v Domě umění v Českých Budějovicích je z uspořádání objektů patrný její čistý organizační smysl. [obr.1]

obr.1, *Minimálně trvanlivé*, 2008

Široké pojetí šperku Evy Eisler má na mě velký vliv, jak ve změně chápání tohoto média, tak i v důvodu, proč jsem toto téma do své práce zařadila a zmiňuji se zde o ní v kontextu užitého umění. V současné době vede na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze na Katedře užitého umění ateliér K. O. V. - Koncept - Objekt – Význam, kde se snaží vést studenty k hlubšímu porozumění širokého spektra prostorové tvorby pomocí všestranného přístupu k materiálu, konceptu a formě, v návaznosti na design, architekturu a volné umění. Důležitou zkušeností tohoto studia je veřejná prezentace ateliérové tvorby, která je představována na výstavách a přehlídkách designu, včetně zahraničních. Za velmi přínosné pro studenty považuji konfrontaci s odezvou odborné veřejnosti. [5]

Eva Eisler je v mé bakalářské práci důležitým vzorem. Její výtvarné činnosti si vážím a sympatizuji s jejími výroky či myšlenkami. Představuje pro mne ztotožnění

se s tím, co by měl šperk vyjadřovat a jaké by nám měl poskytnout nebo vyjadřovat hodnoty.

„Šperk беру jako symbol, který si člověk nese s sebou, a reprezentuje tím svět, jenž je mu blízký.“ Eva Eisler [6]

Filozofie Evy Eisler o propojenosti světa, nekonečnu, se zrcadlí v jejích špercích využívajících principů uzlu či *Möbiovy pásy*, plochy, která má jednu stranu a jednu hranu. Podle Aleny Křížové je práce Evy Eisler v duchu minimálního umění výsledkem přirozeného vývoje oprošťování forem až k jejich nejjednodušším tvarům. [obr.2] Zhotovené šperky působí dojmem chladného vykalkulovaného designu a inženýrského přístupu k tvorbě, který je blízký principu s tradicí v Bauhausu. Jednou z vůdčích osobností této školy byl Ludwig Mies van der Rohe, jehož aforismy „méně je více“ a „*Bůh dlí v detailu*“ Eva Eisler ve svém projevu často používá. Její stříbrné i nerezové šperky jsou určeny sebejistým nositelům, kteří jsou schopni se s tímto typem nápadného šperku ztotožnit. [7] [obr.3]

Její práce mě fascinuje svým oproštěním se od zbytečné zdobnosti, kterou se ve své práci snažím též eliminovat.

obr.2, *Möbiova brož*, ocelová páska

obr.3, *náhrdelník*, ocelová páska

1.2 Lidské tělo ve šperku

Další významnou uměleckou osobností druhé poloviny 20. století je akademický sochař profesor Vratislav Karel Novák. Jeho tvorba nejvýrazněji představuje zlom mezi užitým a volným uměním. Reprezentuje myšlenkový posun od pasivní role estetického šperku, který má být doplňkem, ke skutečnému uměleckému počínu respektující fyzikální zákony a nové technologie. Jeho tvorba založená na hlubokém filozofickém a historickém základu vykazuje široké zaměření sahající od konstruktivních tendencí přes konceptuální experiment, minimal art, body art až k postmoderně. [7] V mé práci představuje důležitou inspirační roli díky jeho přístupu k lidskému tělu. Tělo samotné považuje za soběstačný šperk.

Velice přínosným pro tuto kapitolu pokládám text v knize Aleny Křížové *Proměny českého šperku na konci 20. století*. V knize mne zaujalo autorčino vyjádření se k dílu Vratislava Karla Nováka jako k dílu, které neusiluje o věčnou existenci a jehož trvalá hodnota spočívá především v myšlence. „*Nejpodstatnějším rysem není funkce zdobící a kráslicí, ale význam filozofický, mystický, magický nebo erotický, který vyjadřuje vztah autora a posléze nositele ke světu, vztah lidského těla a šperku. Ačkoli šperk existuje sám o sobě, ožívá a významově se uplatňuje teprve ve vazbě na člověka. V této souvislosti můžeme hovořit o „tělovém šperku“ v nezvyklých podobách a velikostech, oproštěném od svazující podmínky snadné nositelnosti.*“ [7, s.127] O to větší důraz je kladen na jeho prezentaci samotné či na modelu. Hlavním smyslem šperku je pro něj idea tajemství, která pracuje s lidskou schopností si domýšlet, s fantazií, ne vnější podoba. [7]

Jeho objekty s kinetickým momentem demonstrují neukončenost díla, které díky pohybu vyvolanému větrem, strojním pohonem nebo zásahem člověka dosahují mnoha variací. Dostávají v každé fázi jinou podobu a může se do nich vložit jiný význam. Takovým příkladem je níže uvedená fotografie použitá jako plakát k retrospektivní výstavě Identifikace V. K. N., která symbolizuje kříž, rozpaženými pažemi, nepřirozeným zavěšením těla a upomíná na utrpení Krista, věčný balanc na břitké hraně mezi bytím a nebytím, mezi životem a smrtí. [obr.4] Stejně tak i jeho *cykloty*, drobné plastiky založené na principu kola a osy, jejichž pohyb má tu zvláštnost, že není plynule přímočarý, ale naopak různým způsobem nepředvídatelný, kostrbatý, sobě si protiřečící.

[8] Podstatnou roli zde hraje spoluúčast diváka, který působí na mobil, uvádí jej do chodu, má možnost určovat rychlost a intenzitu jeho pohybu, popřípadě ho přerušit a zastavit. Lidská vůle a akce přivádí *cyklot* do pohybu a oživuje tak neměnný předmět. [7] Vratislav Karel Novák na *cyklotech* imituje lidské chování a bytí vůbec, které je nejdříve postihováno nejen vadami tělesné konstituce člověka, ale i nenadálými existenci psychické i společenské povahy. [8]

obr.4, *Identifikace V. K. N*

Podobně jako u plastik a *cyklotů* objevuje se i u šperků motiv variability, kde nejdále zacházejí fotografické studie zabývající se vztahem části lidského těla k předmětu, kterým může být pouhý odraz světla. [7] „*Nadčasově pojaté ženské, ale i mužské tělo bez dobových rekvizit ve zcela imaginárním prostoru je zátiším a krajinou, symbolem a nositelem tajemna, pro Nováka tím nejdokonalším prostředím pro vyjádření myšlenek. Akce předkládají divákovi myšlenku, kterou se autor obírá, se kterou se potýká, se kterou se vypořádá (anebo mnohdy nevypořádá). Jde o zachycení okamžiku na fotografiích, které se svým specifickým způsobem podílejí na celkovém výsledku. Podstatou se stává spíše tvorba sama a její zprostředkování obrazem než zachování konkrétního hmotného předmětu. Středem pozornosti autora není šperk, ale člověk.*“ [7, s.136 - 137] Význam šperků Vratislava Karla Nováka spočívá ve sdělení, v němž jde především o vztahy, častokrát spojené s principem hry. Alena Křížová ve svém příspěvku v katalogu *Identifikace V.K.N. Šperk není (jen) šperk*

– *hra není (jen) hra* píše o několika rovinách vztahů, jež se v tvorbě Vratislava Karla Nováka objevují. Jako první uvádí vztah šperku a jeho autora, neboť autor vkládá do šperku svou ideu a energii. Jako druhý uvádí vztah mezi šperkem a jeho nositelem v duchovní rovině - podstatné je, zda šperk přijme i s jeho obsahem a stane se dále jeho šířitelem. Stejně tak i ve třetím vztahu, kde musí dojít ke ztotožnění se a souladu mezi šperkem a fyzickým tělem nositele. Čtvrtý vztah vytváří nositel šperku s vnějším prostředím, neboť šperk je prostředkem mimoslovní komunikace a vysílá mnoho zpráv - o postavení člověka ve společnosti a příbuznosti k nějaké názorové skupině, o jeho sebevědomí i aktuální náladě.[8]

Za důležité ve své práci pokládám cyklus Vratislava Nováka *Dotýkání* z počátku osmdesátých let dvacátého století, které se tematicky pohybuje v blízkosti poezie a metafyziky. Až surrealisticky působí fotografie *Dotýkání* z roku 1982, která zachycuje dívčí akt, jehož neznatelně hladí peříčko připevněné na šňůrce letícího balónku. [obr.5] Mezi jinými obsahy vypovídajícími o touze a snění, může být výjev spojován také s prchavostí doteku. Podobný námět mohou nést také další díla cyklu jako *Dotýkání světlem* a *Dotýkání stínem*. Světlo navíc může v odraze na člověku evokovat jasnost paměti či vzpomínky, stín naopak zapomnění. Role světla a stínu, jež jsou vlastní divadelnímu vyjádření, v tvorbě Vratislava Karla Nováka symbolizují důležitost tajemství, pohádky a ideje. [obr.6]

obr.5, *Dotýkání*, 1982

obr.6, *Dotýkání světlem*, 1984

Vratislav Karel Novák mezi roky 1993 – 2007 působil jako profesor a vedoucí Sochařského ateliéru specializovaného na kov a šperk na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Jeho dlouholeté působení v aktivním dialogu mezi svými studenty, zásadním způsobem ovlivnilo jejich pozdější tvorbu. Mnoho jeho bývalých studentů se významně podílí na obrazu současného českého autorského šperku. Vratislav Karel Novák se i nadále věnuje pedagogické činnosti. V současné době působí na Západočeské univerzitě v Plzni, kde vede od roku 2008 na fakultě Ústavu umění a designu obor Design kovu a šperku. Vratislav Karel Novák považuje za krédo svého učitelského poslání naučit studenty „konstruktivnímu skepticismu, v němž poznání, chápání, tolerance a kritika jsou páteří pozitivního přístupu k životu a tvorbě“. [7, s.142] „Cílem oboru je připravit na uměleckém i uměleckořemeslném základu absolventa orientovaného v prostorové tvorbě s akcentem na drobnou plastiku a šperk. Obor má široký základ ve studiu figury a přírodnin, v portrétu, ale i v práci s prostorem. Studium je zakotveno v systematickém studiu a aplikaci různých tradičních i netradičních materiálů a v precizním řemesle.“ [9] Pedagogická činnost Vratislava Karla Nováka se ubírá směrem konceptuálního umění, instalace a tělového šperku. [7] „Většina šperků – objektů má hlubší podtext, jímž se autor vyjadřuje k okolnímu světu, civilizaci, ekologickým problémům a především ke vztahům mezi lidmi. Jejich komplikovanost se odráží ve špercích ohrožujících člověka, zraňujících a agresivních, protipólem je touha po záchraně zdánlivě zbytečné maličkosti - pozůstatku z přírody v podobě kamínku, zlomku kůstky nebo peříčka.“ [7, s. 155]

Podle Vratislava Karla Nováka může být šperkem cokoliv, světlo nebo též samotný člověk. O šperku říká, že nemusí být nošen, může být pouze vnímán, nemusí být ani viděn, dokonce nemusí ani existovat, ale může být pouze tušen. [7]

„Šperk je vše, co za něj považujeme.“ Vratislav Karel Novák

Tvorba Vratislava Karla Nováka pro mne představuje velice blízké umělecké i myšlenkové vyjádření, ať je to užitím nevýtvarných prostředků, zasazení předmětů do jiných kontextů (tzv. ready made) či využívání rozdílných médií k sebevyjádření. Již výše zmíněné dílo *Dotýkání*, které dokumentuje fotografie ženského aktu Pavla Baňky, pro mne vyjadřuje jedinečnou krásu prchavého doteku a něžnou sexuální hru zahalenou do snové atmosféry. [obr.5] Fotografie je pro mne věčným zachycením

pomíjivosti, nejbližším důkazem práce s lidským tělem a s lidskou schopností si situace na základě nějakého prvku domyslet, osobně dotvořit a zároveň i prožít.

1.3 Postmodernismus

V předchozích dvou kapitolách jsem se snažila poukázat na současný rozdílný přístup chápání šperku dvou nejvýraznějších osobností české umělecké scény. V následujícím textu přibližuji znaky doby, ve které jejich dílo vzniká.

Stále žijeme v době, o které se mluví jako o postmoderní. Je pro ni typické vzájemné sblížování a prolínání výtvarných oborů, které se plně projevilo v 80. letech 20. století. Postmodernismus je vzpourou proti sterilnímu konstruktivismu a přežívajícímu funkcionalismu, dovoluje mísení minulých stylů, odvážné inspirace v časově vzdálených obdobích a regionech. Konec 80. let přináší dekonstruktivismus, návrat figury, citace starého umění prostřednictvím nových médií, jejichž součástí je virtuální realita s fikcí a iluzí. Postmoderna přichází s příběhem nepostrádajícím vtíp, sarkasmus a nápadně deklarovaný odstup od všeho konvenčního. Dovoluje si parafrázovat i parodovat některé dosud nedotknuté symboly týkající se národa, náboženství a erotiky a spoléhá na vytvoření vztahu na psychologické úrovni. [7] Používá vizuální představy mimo jejich normální kontext. [1] Blízkost s konceptuálním uměním klade větší důraz na tvorbu než na konečné dílo. Umění se stává prostředkem k ventilaci zadržovaných energií. Postmoderní šperky se ještě více otevírají volnému uměleckému dílu, odpoutávají se od lidského těla a funkce nositelnosti je často podružná. [7]

Suzi Gabliková ve své knize *Selhala moderna?* poukazuje na současný problém plurality, jako ničím neomezené svobody, která zbavuje umění směru a významu. Upozorňuje na riziko odcizení člověka sebe sama ve volbě z množství neomezených alternativ ve vyumělkovaném prostředí uměleckého peněžního světa bez hodnot. [9]

Otázky umění jsou dnes zcela individuální záležitostí každého člověka. Výrok profesora Ateliéru S+M+L_X kov a šperk na Vysoké škole výtvarných umění

v Bratislavě Karola Weislechnera, že „*všetchno je šperk*“ inklinuje k jednoduché interpretaci dané problematiky. [7] Již z řeckého slova *kosmos*, který znamená i šperk, můžeme chápat pojetí šperku výslovně jako svět, vesmír, tedy vše. [11]

V otázce chápání šperku jsem přijala názor Vratislava Karla Nováka, že šperkem může být cokoliv, co člověk vytvořil, co za šperk označí jeho autor a vše, co je ochotno přijmout okolí s respektem na důležitost vyjádření myšlenky. [7] Umělecký obor určuje intenzita zásahu člověka ve zvoleném médiu pro sebevyjádření - jestli jde o sochařství, architekturu, malbu, fotografii a video...

2. INSPIRACE

2.1 Lidského tělo ve výtvarném umění

Další inspirací v mé bakalářské práci mi byla tvorba uměleckých osobností převážně z jiných výtvarných oborů. Jejich práce mne též dovedla a podpořila v myšlence zpracování tématu Krajina těla. Uvádím autory, kteří pro mne zajímavým způsobem přistupují k vyjádření nosné myšlenky v objektu ve vztahu k lidskému tělu a přitom respektují jeho tvarovou individualitu.

Petr Rezek se ve své knize *Tělo, věc a skutečnost* odkazuje na slova kritika Willoughby Sharpa, který poprvé použil termín „*tělové umění*“. Willoughby Sharp v článku „*Body Works*“ v časopise *Avalanche* z roku 1970 uvádí několik způsobů, jak využívat vlastní tělo ve výtvarné činnosti. [12] Tento přehled nám ukazuje, jak širokou škálu možností má umělec na sebevyjádření, od klasické plastiky až po čistou akci. „*Tělo je použito jako: 1. nástroj (tělo jako nástroj realizačního procesu; tělo používáno jako nástroj zanechávající v materiálu přirozený otisk), 2. místo ztotožněné zejména s povrchem těla (malování na tělo, vytváření různých odlitků, dotyky atd.), 3. prostředek artikulace, kdy vystavení těla určitým podmínkám, předmětům apod., mu umožní novou artikulaci (např. vystavování těla Mariny Abramović prudkým smyslovým kontrastům tepla a chladu), 4. opora, pokud artikulace souvisí s fyzikálními předměty – příkladem je Beuysův piece, kdy s pozlacenou tváří drží v náručí mrtvého zajíce a snaží se mu vysvětlit podstatu svého umění – v tomto Sharp shledává jistou divadelnost, 5. předmět – např. předvedení těla jako mrtvého – podle Sharpa nemůže být tělo přísně vzato nikdy použito jako předmět (možná ne jako předmět, ale spíše jako umělecký objekt by bylo vhodnější), 6. tělo za obvyklých okolností, různé denní aktivity apod. – např. ranní vystupování na židličku, které prováděl Acconci.*“ [13, s.11]

Počátky práce s lidským tělem jsou spojeny s Leonardem da Vincim, který organizoval renesanční sousoší vytvořená z pozlacených živých lidí. Vzorem generace body-artních umělců šedesátých let se stali např. Marcel Duchamp, který poprvé do umění uvedl tělo jako materiál. Dále Jackson Pollock, který ukázal, že celý realizační proces je stejně důležitý jako výsledek. [13] „*Pollock byl v přímém, fyzickém kontaktu s vlastním obrazem, vůči němuž ztrácel jakousi distanci, kterou mezi malířem*

a obrazem po staletí udržoval rám. Pracoval s materií barvy a tělem pronikal do vymezené plochy, stával se její součástí.“ [13, s.12]

2.1.1 Radka Pamelová

Práce magistry umění Radky Pamelové *Mezitělní plastika* mne dovedla k prvotnímu uvažování nad osobní výpovědí skrz pro mne důležité objekty a části prostoru, který mne obklopuje. Níže uvedená fotografie *Mezi námi* dokumentuje proces vzniku výsledných *Mezitělních plastik*. Fotografie poukazuje na důležitost podpůrné role druhého člověka, bez něhož by přirozený tvar sádrového odlitku nemohl vzniknout. [obr.7] Skleněné *Mezitělní plastiky* zobrazují otisk fyzické krásy lidské jedinečnosti a zároveň upozorňují na její křehkost a konečnost. [obr.8] Tyto plastiky Radky Pamelové skrytě nabízejí divákovi pohled na vztah dvou lidí. Též jsou lehce podaným symbolickým vyjádřením důležitých existenciálních otázek lidského života.

obr.7, *Mezi námi*, sádra, 2008

obr.8, *Mezitělní plastika*, tavené sklo - křišťál, 2009

2.1.2 Eva Kmentová

Sochařka Eva Kmentová (1928 – 1980) je jednou z klíčových osobností českého výtvarného umění 60. let 20. století. Její těžký osobní příběh, vyrovnávání se se smrtelnou nemocí, dokázala sublimovaně vložit do své tvorby, jež se stala procesem vnitřního očišťování. [14]

Eva Kmentová je v českém umění zařazena především jako autorka otiskujících do sádry částí vlastního těla. Její výtvarná autenticita a fascinovanost vlastní tělesností vykazuje v její tvorbě velkou vnitřní energii a hlubokou erotičnost. [14]

Níže uvedená fotografie objektu *Lidské vejce* má ideově blízko k mé tvorbě jako takové. [obr.9] Eva Kmentová vytvořila tento objekt tak, že se skrčila do embryonální polohy a nechala se zalít do sádry tvaru vajíčka. Na jedné straně se potom sádra protrhla, aby se z ní mohla vyloupnout, zůstala tedy jen skořápka. [13] Práce s otisky jí otvírají cestu ven z barokní úzkosti do světa, kde je opět prostor pro hravost a lehkost. „*Otisk nebo odlitek předmětu anebo člověka, tato stopa po tělesném dotyku, nese v sobě vzpomínku na předměty z jejího okolí, na své blízké a na sebe samotnou, své prsty, své rty. Prostor těla uchovaný ve hmotě, ať opuštěný, negativní anebo pozitivní, svědčí však navždy také o přítomnosti toho, co jej kdysi formovalo.*“ [15]

obr. 9, *Lidské vejce*, 1968

Eva Kmentová se dotýká zajímavým způsobem otázek spjatých jak s ženským uměním, tak s obecnými otázkami lidské existence. Svou práci zakládala, spíše než na odpozorovaných vnějších situacích, na pohledu vlastního života, v naslouchání svému vlastnímu nitru. [15] Její tvorba je samostatnou terapií, osobní výpovědí, hmotným záznamem vyrovnávání se s osudem. Princip vyrovnávání se prostřednictvím umění, intelektuálně přijaté formy, hraje v mé práci zásadní roli.

2.1.3 Gijs Bakker

Holandský šperkař a designér Gijs Bakker, je dnes známý především svými šperky ironicky reagujícími na proměny společnosti a její hodnoty. Jeho šperky, nejčastěji kombinace fotografie s PVC a diamanty, jsou vrcholně snesitelnou nadsázkou a velmi vtipně reprezentují autorův názor. Zvolený materiál diváka často odkazuje na estetickou hranici kýče.

Konceptuální šperky Gijse Bakker ze 70. let jsou pro mou práci stejně tak důležité, jako jeho schopnost originální nadsázky. Právě v této době byl Gijs Bakker spolu se svou ženou Emmy Van Leersum jedním z hlavních představitelů západní Evropy. Důležitou součástí šperku se pro tuto dvojici stává lidské tělo, které není jen objekt, na kterém je šperk zavěšen. [16] Gijs Bakker se ve své autobiografické knize vyjadřuje k níže uvedeným fotografiím šperku takto: „*Fyzická podoba šperku mizí, zůstává jen chvilkové otlačení, koneckonců forma je jen zabalený nápad.* [17, s.146, obr.10-11] Tyto šperky pro mne lehce podaným způsobem reprezentují myšlenku krajiny těla a její proměnlivost. Zatímco obličej ženy a jeho profil bude podléhat nezadržitelně proměnám v čase, šperk bude věčný a neměnný.

obr.10, *Profile Ornament For Emmy Van Leersum (121)*,
head ornament 1974 stainless steel

obr.11, *Shadow Jewelry / Schaduwsieraad (113)* 1973 yellow gold

2.2 Motiv jizvy ve šperku

Během psaní bakalářské práce se mi podařilo objevit internetový blog, v němž nacházím šperky, které mají velice podobný příběh jako ty mé. V článku se autor Broes van Iterson zmiňuje o traumatickém zážitku a jeho dopadu na fyzickou stránku člověka. Jizvy, ať jsou jakéhokoliv charakteru, viditelné či neviditelné, považuje za velmi osobní, stejně tak i osobní příběhy, které vyprávějí. Jizvy se tak stávají součástí lidského těla a v pozitivním slova smyslu jeho ozdobou. Autor popisuje příběh Francesci, jež úspěšně překonala rakovinu štítné žlázy, s jizvou na krku jako výsledkem. Francesce připomínala jizva pozitivní výsledek operace, a když se začala postupně ztrácet, rozhodla se pro její hmotné ztvárnění do šperku. [18][obr.12]

Tento příběh a mnoho dalších tohoto typu dokládají možnost vyrovnání se s realitou nepřírozeného tělesného poškození. Z vlastní zkušenosti vím, že je zpočátku těžké tuto realitu přijmout a otevřeně o ní hovořit. Velice důležitým i v tomto článku shledávám myšlenkový pozitivní posun, kterého je člověk po určité době schopen.

obr.12, *Francesca's jewel*

Na dalších internetových stránkách nacházím několik zlatnictví, která nabízejí vytvoření šperku na zakázku z motivu vlastní jizvy. [19] Tento způsob doslovné kopie jizvy v této oblasti krku a jejího převedení do drahého kovu shledávám zajímavým řešením toho vizuálního problému.

3. VLASTNÍ TVORBA

V praktické části práce se nejprve vracím ke své dosavadní výtvarné tvorbě. Přemýšlím o pocitech, které mě doprovázely procesem vytváření, a uvědomuji si, že jsem často tvořila šperky – objekty negativně emočního charakteru. Pocity smutku, strachu, odmítnutí, vzteku či agrese působí na diváka již ze zvoleného materiálu a geometrických tvarů. Ostrost a chladnost se staly znakem prožitku dané doby v procesu tvorby. Vzniklé artefakty byly prostředkem k ventilaci mých pocitů, jež pro mne mají intimní charakter a hluboký psychologický podtext.

Při své práci vždy беру v potaz člověka nebo vycházím z motivů lidské figury. Tělo se v mé výtvarné produkci stává komunikačním prostředkem, spolu se šperky – objekty tvoří neoddělitelný celek. Jedním z důvodů, proč jsem si zvolila šperk, jako vyjadřovací médium je, že je neustále v přímém dialogu se svým nositelem, lidským tělem. Při své tvorbě spoléhám na intuici a náhodu. Na začátku každé mé tvorby je hra. Hra s materiálem a tvary. Je doprovázena dlouhým přemýšlením a silným pochybováním. Ráda bych se zde podrobněji zmínila o několika špercích - objektech, které jsou pro mou cestu k bakalářské práci podstatné.

V práci na téma *Proměna* jsem vytvořila šperk v podobě *trnové koruny*. Tomuto šperku z kovových komponentů předcházel šperk ze sirek. Kolekci náhrdelník a náramek jsem následně dotvořila tak, aby hroty šperku byly zvýrazněny. Vznikly tak šperky, které dokládají celkový můj pocit v době tvoření – pocit napětí, strachu a zranitelnosti. [obr.13]

Obr.13, *Proměna*, 2009

Stejně tak má pozdější práce na téma *Vztahy*, jež dokládá fotografie *skleněného brnění*, má silný emoční náboj. [obr. 14 - 15] Obě tato díla velice čistě symbolizují marnost obrany. Oboustranná agrese v sobě nese prvky sebepoškozování a vzteku vůči okolí. Je spojena s neschopností ventilace zadržovaných energií.

obr.14, *Vztahy*, leden 2010

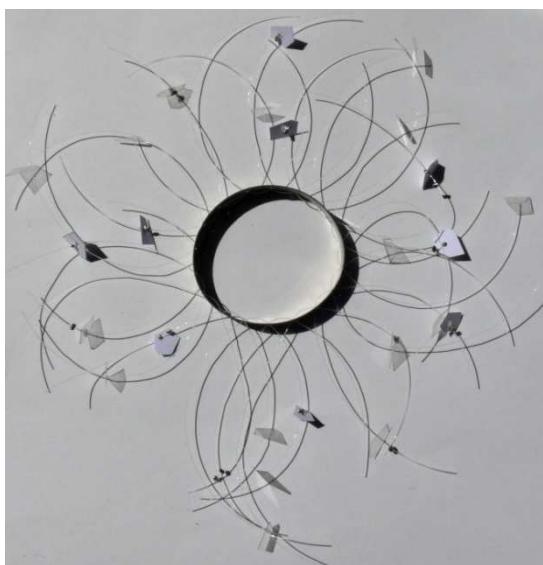

obr.15, *Vztahy*, leden 2010

Tělo jako motiv jsem využila v zadání „*Hlava - vně i uvnitř*“ - *sen*. Při této práci vycházím z profesionální inscenované fotografie dvou do sebe zaklesnutých lidí, muže a ženy. [obr.16] Inspirací mi byla jejich náročná, ale přesto harmonická poloha. Pracuji se segmenty fotografie jako s principem *snu*, jež je dle Freuda královskou cestou do nevědomí...[obr.17]

Obr.16, *NUDE_06*, 2009

obr.17, *Hlava - vně i uvnitř*, leden 2011

4. PŘÍBĚH TĚLA

„Některá místa na člověku jsou šperkem samy o sobě.“

Výše uvedená slova Vratislava Karla Nováka se pro mne staly podnětem pro zpracování příběhu mé jizvy, která vznikla po úspěšné operaci štítné žlázy. Tato událost předcházela nástupu na studium skla a šperku.

Má jizva v sobě nese osobní zkušenost spojenou se silnou citovou zátěží. Zároveň je příběhem životních událostí, důsledkem zacházení s vlastním tělem a možná i předáváním dědičných informací.

Ve své práci používám jizvu jako inspiraci a zároveň jako klíčový prvek ve vztahu já a šperk - objekt. Význam šperku v aplikaci na jiného člověka než na mne se mění. Uvědomuji si, že u mne mají šperky podpůrný až terapeutický význam, zatímco u druhých lidí jsou jen pouhou ozdobou. Snažím se změnit negativní pocity pomocí nadsázky. Zhotovené šperky - objekty jsou zhmotněním změny myšlenkového vývoje nad řešením vlastního estetického problému.

V procesu realizace šperků – objektů procházím několika fázemi vývoje. První fází je reálné zobrazení problému a jeho zviditelnění. V druhé fázi řeším, jak se vymanit z vlastního psychického sevření. V následující fázi pracuji uvolněněji s organickým tvarem jizvy. Na závěr jsem již schopna pracovat s nadsázkou.

4.1 „První šperk“

Ačkoli má jizva bude podléhat proměnám v čase, šperk bude věčný a neměnný. První šperk seznamuje pozorovatele s vizuálním problémem jizvy. Vyrobený náhrdelník – obojek zdůrazňuje pomocí optické lupy středovou centrální část krku. Překrytí jizvy lupou způsobuje jak její zvýraznění tak i reálné zachycení. Upozorňuje diváka na estetickou odchylku a díky zvětšení klade otázku problému. Šperk charakteru obojku vytváří i díky rozdvojené centrální části napjatou atmosféru. Odhaluje téma práce a je ústředním šperkem k uvědomění si vážnosti problému.

4.1.1 Postup výroby

1. příprava materiálu: stříhání proužku alpaky pákovými nůžkami, využití rozbití čočky, zbroušení, leštění prasklé čočky
2. příprava objímky na uchycení čočky: válcování alpaky na potřebnou sílu, ohýbání
3. sletování objímek a krajních hran pásku
4. zarovnání hran pilníky
5. broušení a leštění
6. ohýbání pásku do oválného tvaru
7. přilepení čoček do objímek

4.1.2 Alpaka

Jeden z hlavních kovů, které při své realizaci bakalářské práce používám, je alpaka. Alpaka neboli bílá mosaz je slitina mědi, niklu a zinku. Je to pevná látka stříbrného vzhledu. Snadno se opracovává, je odolná vůči korozi a má dobrou tepelnou vodivost. Nejčastěji se s alpakou setkáme v bižuterii, hračkářském průmyslu. Díky dobré opracovatelnosti se používá též při výrobě hudebních nástrojů (např. saxofon). Odolnost vůči korozi je využívána při výrobě kapesních nožů. [20]

4.1.3 Optická skleněná čočka

Skleněná čočka slouží především v optice, ale využívá se i v jiných oborech, pro ovlivnění šíření viditelného světla. Jejím použitím vzniká zvětšený zaostřený obraz. Mým úmyslem bylo, poukázat na biologické prokreslení a barevnost jizvy.

4.2 „Půdorysy - Obvody“

Během vývoje práce zjišťuji, že okolí na můj problém jizvy reaguje pro mě překvapivě příjemným způsobem. Mnoho lidí z mého okolí jizvu nepovažuje za můj výrazný negativní estetický rys, naopak mnoho z nich o ní ani neví. Velice příjemným, a pak i důležitým momentem pro mne byla realizace tří hrudních obvodů, jež tvarově připomínají charakter jizvy, který přizpůsobuji tvaru svého těla. A potřeba zapojit do realizace i druhou osobu, která podle mne vytvaruje obvod hrudi, mne dovedla ke zpracování procesu vymanění se z vlastního psychického sevření. Zjišťuji tak, že moje psychická svázanost s jizvou je mnohem závažnější než jizva reálná. Vytvářím proto tři různě velké šperky – objekty prezentující vlastní iluzi „izolace“ od vnějšího prostředí.

Volím měděný drát, který reprezentuje čerstvost jizvy a psychickou zranitelnost. Mosazný drát, který představuje překonání reálné jizvy. Nakonec užívám kulatého nerezového drátu, který svou lesklostí připoutává pozornost a odkazuje na schopnost nadsázky. Důležitost vlastního gesta svlékání obručí svírajících mé tělo, reprezentují fotky v přiložené fotodokumentaci. Z obručí se stává šperk a esteticky přitažlivý objekt.

4.2.1 Postup výroby

1. příprava materiálu: žíhání měděného a mosazného drátu, válcování na potřebnou tloušťku
2. změření obvodu hrudi a sletování drátů do oválného tvaru
3. broušení a leštění
4. tvarování dle mé postavy každého obvodu zvlášť

4.2.2 Měď

Měď je neželezný kov načervenalé barvy. Velmi dobře se zpracovává a je odolný vůči korozi. Měď je výborný elektrický vodič a má velmi dobrou tepelnou vodivost. Je důležitá v elektrotechnice a stavebnictví. Je součástí důležitých slitin, jako je mosaz a bronz. Na trh se dostává v podobě různých druhů tvářených polotovarů (plechy, fólie, dráty, tyče, trubky, apod.) [21]

4.2.3 Mosaz

Mosaz je slitina mědi a zinku. Velice dobře se zpracovává, je odolná vůči korozi a je vodivá. Mechanické vlastnosti mosazi závisejí na obsahu zinku, s obsahem zinku nad 45% pevnost klesá. Má příjemný vzhled a též se používá při výrobě šperků a hudebních nástrojů. Mosaz s obsahem zinku do 20 % se nazývá „tombak“. Tombak má žluté zabarvení, používá se v bižuterii a k výrobě uměleckých předmětů. Mosaz „hliníková“ nebo „niklová“ tzv. alpaka, se používá jako náhrada stříbra. „Cínové“ mosazi se díky svým zvukovým vlastnostem využívají k výrobě hudebních nástrojů. [22]

4.2.4 Nerezová ocel

Nerezová ocel je slitina se železem obsahující 12 až 30 % chromu, až 30 % niklu nebo do 24 % manganu, a při určitém množství několika procent molybdenu, křemíku, mědi, titanu, niobu, dusíku apod. Chrom zajišťuje poddajnost těchto slitin. Je proto rozhodujícím prvkem vůči odolnosti korozi. Ocel se využívá pro nosné konstrukce staveb.[23]

4.3 „Náplast na bolest“

Na předešlé vytvořené šperky – objekty jsem reagovala vytvořením otevírací prostorové brože kopírující tvar jizvy. Tato schránka v sobě ukrývá několik náplastí, jež jsou metaforou na běžné nečekané bolesti, které v životě zakoušíme.

4.3.1 Postup výroby

1. příprava materiálu: žíhání alpakového plechu a válcování na potřebnou tloušťku
2. vytvoření dřevěného modelu ve tvaru jizvy
3. ohýbání proužku alpaky dle dřevěného modelu
4. sletování obvodu samotného a následně spolu s podložkou
5. broušení a leštění
6. vytvoření dřevěného víka s nerezovou jehlou
7. vystříhání náplastí tvaru jizvy a vložení do schránky

4.4 Motiv jizvy

V této fázi tvorby využívám princip hry s množstvím prvku jizvy. Zmnožení nelibého prvku mne vede k výrobě několika sérií libovolně zavěsitelných článků a křehkých broží na bázi pružiny, jistého vytrácení tvaru do prostoru. Při této hře zjišťuji, jak je přirozený tvar jizvy sám o sobě dokonce esteticky přitažlivý. Kovy, ze kterých brože či články vyrábím, jsou již uvedené v předchozích kapitolách – alpaka, měď, nerez. U měděných závěsných článků využívám rezavého efektu, kterého jsem

dosáhla pomocí zahřátého tavidla na povrchu článků. Ostatní brože jsou zhotoveny jednoduchým vyřezáváním lupénkovou pilkou.

4.4.1 Postup výroby

1. příprava materiálu: žíhání alpakového plechu a válcování na potřebnou tloušťku
2. obkreslení tvaru jizvy a vyřezávání lupénkovou pilkou
3. přidělení na lanko, zhotovení nerezové jehly

4.5 „Perníčky“

V závěru mé bakalářské práce jsem vytvořila vykrajovátko a nechala podle nich upéct perníčky ve tvaru jizvy. Vzniklé brože s perníčky přilákávají divákovu pozornost nejenom vzhledem, ale i vůní. Jsou zhmotněnou nadsázkou pro mne kdysi esteticky nelibého tvaru, který se stává naopak dokonce i přitažlivým. Díky spolupráci mých kamarádek, které upekly perníčky ve tvaru jizviček, jsem shledala téma jizvy, s její možností konzumace ve formě perníčků, ve fázi přijetí. [obr.18-19] Přijetí své tělesné zvláštnosti za šperk.

obr.18, *Pečení perníčků*, duben 2011

obr.19 *Pečení perníčků I.*, duben 2011

4.5.1 Postup výroby

1. příprava materiálu: žíhání alpakového plechu a válcování na potřebnou tloušťku
2. vytvoření dřevěného modelu ve tvaru jizvy
3. ohýbání proužku alpaky dle dřevěného modelu
4. sletování vytvarovaného obvodu jizvy
5. vytvoření nerezové jehly
6. vyvrtání otvorů pro zachycení jehly
7. broušení a leštění vykrajovátek
8. pečení perníčků

5. ZÁVĚR

Cílem mé práce byl proces zpracování a přijetí vlastní jizvy pomocí vyrobených šperků, které též fungují jako samostatné objekty. V průběhu své práce si ujasňuji, jak šperk obecně pojmám a vytvářím i rekvizity, které se pro mne staly prostředkem komunikace mezi mnou a mým vlastním tělem. Téma *Krajina těla* je pro mne cestou, vnitřním dialogem a jeho vyjádřením.

Nejdůležitějším okamžikem v mé práci se staly rozhovory s blízkými lidmi a kamarády. Jejich slova a přístup ke mně mi pomohly uvědomit si normální hodnotu jizvy. A zároveň mě nasměrovali k odlehčenému zpracování tématu jizvy. Výsledná práce pro mne znamená jistý posun v chápání lidského těla a jeho zvláštností. Ač se vztahem šperku a těla zabývám již dlouho, jsem si vědoma objevení citu pro organické tvary. Dospívám k příjemnějším a křehčím tvarům, které se v mé výtvarné produkci poslední tři roky vyskytovaly jen zřídka.

6. POUŽITÉ ZDROJE

- [1] Bhaskaranová, L.: *Podoby moderního designu*. Praha: Slovart, s.r.o. 2007. ISBN 80-7209-864-0
- [2] *H.O.M.I.E.* Minimální geometrie. 09/2010, 09-10, s. 112-114.
- [3] *Novinky.cz* [online]. pátek 27. února 2009, 13:00 [cit. 2011-04-17]. Designérka Eva Eisler: Měli bychom být k sobě tolerantnější. Dostupné z WWW: <<http://www.novinky.cz/kultura/162531-designerka-eva-eisler-meli-bychom-byt-k-sobe-tolerantnejsi.html?ref=boxA>>.
- [4] *Http://designguide.cz* [online]. 28. 10. 2008 [cit. 2011-04-17]. Eva Eisler: Mám v šatníku růžové tričko, které nikdy nenosím. Dostupné z WWW: <<http://designguide.cz/index.php?page=detail&lang=2&item=667>>.
- [5] *Www.vsup.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-04-17]. Ateliér K.O.V. - Koncept - Objekt - Význam. Dostupné z WWW: <<http://www.vsup.cz/cs/uzite-umeni/atelier-kov-koncept-objekt-vyznam>>.
- [6] *Http://hn.ihned.cz* [online]. 12. 9. 2003 [cit. 2011-04-17]. Eva Eisler: Proč říkat pěti větami, co jde říct dvěma slovy. Dostupné z WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-13355320-eva-eisler-proc-rikat-peti-vetami-co-jde-ricit-dvema-slovy>>.
- [7] Křížová, A.: *Proměny českého šperku na konci 20. století*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0920-5.
- [8] Křížová, A.; Kříž, P., Polemická konstruktivní poetika V.K.Nováka, Šperk není (jen) šperk - hra není (jen) hra, Ateliér jako tvůrčí prostor(pro pedagogy i studenty) . In NOVÁK, Vratislav Karel; MĚŘIČKA, Jan . *Identifikace V.K.N. : 33 semestry*. 2007. Liberec: Knihy 555, 2007. s. 2x152. ISBN 80-86660-19-2.
- [9] *Ústav umění a designu ZČU v Plzni* [online]. 2008 [cit. 2011-04-17]. Navazující magisterský studijní obor 8206T125 - Design kovu a šperku. Dostupné z WWW: <http://uud.zcu.cz/design_ks_mgr.php>.
- [10] Gabliková, S.: *Selhala moderna?*. Olomouc: Votobia, 1995. ISBN 80-85885-20-4

- [11] *Wikipedie* [online]. 2010, 3. 12. 2010 [cit. 2011-04-16]. Kosmos.
Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Kosmos>>.
- [12] Rezek, P. *Tělo, věc a skutečnost: Spisy/Svazek pátý*. Druhé, rozšířené vydání. Praha: Redakce Čestmír Pelikán a Dagmar Magincová, 2010. Body - art: paradigma proměn v současném umění, s. 345. ISBN 978-80-903898-5-4.
- [13] Vašíčková, A. *Já a mé tělo*. Brno, 2007. 138 s. Diplomová práce. Masarykova Univerzita, Pedagogická fakulta Katedra výtvarné výchovy. Dostupné z WWW: <<http://is.muni.cz/vyhledavani/?agenda=th&search=j%C3%A1+a+m%C3%A9+t%C4%9Blo>>.
- [14] Klimešová, Marie. *Severočeská galerie výtvarného umění v Litoměřicích* [online]. 2003 [cit. 2011-04-29]. Eva Kmentová Forma - koncept, hmota - dotek, pozitiv - negativ: dílo Evy Kmentové 3. července - 28. září 2003. Dostupné z WWW: <<http://www.galerie-ltm.cz/clanek.php?aid=74>>.
- [15] *Artservis: internetový časopis o výtvarném umění* [online]. 2007 [cit. 2011-04-29]. Eva Kmentová v Pražákově paláci Moravské galerie v Brně (8. 2. 2007 – 6. 5. 2007). Dostupné z WWW: <http://www.artservis.info/index.php?Itemid=5&id=224&option=com_content&task=view>.
- [16] Dormer, P.; Turner, R. *THE NEW JEWELRY : TRENDS+TRADITIONS*. Revised edition 1994. London: Thames and Hudson Ltd, 1985. 216 s. ISBN 0-500-27774-5.
- [17] Van Zijl, I. *"Gijs Bakker and Jewelry " : monograph*. Stuttgart : Stedelijk Museum 's-Hertogenbosch, ARNOLDSCHÉ Art Publishers , 2004. 272 s. ISBN 3-89790-223-0.
- [18] Van Iterson, B. *BROESVITRINE : JEWELLERY SHOW-CASED BY BROES* [online]. 2009-05-05 [cit. 2011-04-29]. Sonya's scar jewel. Dostupné z WWW: <<http://broesvitrine.blogspot.com/2009/05/sonyas-scar-jewel.html>>.
- [19] Tyree, A. *REFINERY 29* [online]. Mar 16, 2010 1:15 PM [cit. 2011-04-30]. Alicia Tyree. Dostupné z WWW: <<http://www.refinery29.com/some-scar-y-jewelry-to-celebrate-your-wounds>>.

[20] Alpaka (slitina). In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, last modified on 25.3.2011 [cit. 2011-05-13].

Dostupné z WWW: <[http://cs.wikipedia.org/wiki/Alpaka_\(slitina\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Alpaka_(slitina))>.

[21] ALAXIN, CSC, Doc. Ing. Ján. *Nauka o materiálu: Určeno pro posl. 1. ročníku fak. strojní*. Liberec: Vysoká škola strojní a textilní v Liberci, 1989. 246 s. ISBN 80-7083-000-X.

[22] VOJTĚCH, Dalibor. *Kovové materiály*. Praha: VŠCHT, 2006. 185 s. ISBN 80-7080-600-1.

[23] Ocel. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, , last modified on 9.3.2011 [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Ocel>>.

6.1 Seznam použitých obrázků

Obrázek č.1, Eva Eisler, *Cube Instalation*: dostupný z WWW: <<http://www.vsup.cz/cs/skola/lide/people-articles/2547-eva-eisler>

Obrázek č.2, Eva Eisler, Mobius Brooch: dostupný z WWW: <<http://www.vsup.cz/cs/skola/lide/people-articles/2547-eva-eisler>

Obrázek č.3, Eva Eisler, *náhrdelník*: dostupný z WWW: <<http://in-my-messy-kingdom.blogspot.com/2011/01/eva-eisler.html>

Obrázek č.4, Vratislav Karel Novák, *Identifikace V. K. N.*: dostupný z WWW: <www.ogl.cz/vystavy-archiv-vystav.php?vid=127

Obrázek č.5, Vratislav Karel Novák, *Dotýkání*, viz NOVÁK, Vratislav Karel; MĚŘIČKA, Jan *.Identifikace V.K.N. : 33 semestry*. 2007. Liberec : Knihy 555, 2007. s.122. ISBN 80-86660-19-2.

Obrázek č.6, Vratislav Karel Novák, *Dotýkání světlem*, viz NOVÁK, Vratislav Karel; MĚŘIČKA, Jan, *Identifikace V.K.N. : 33 semestry*. 2007. Liberec : Knihy 555, 2007. s.123. ISBN 80-86660-19-2.

Obrázek č.7, Radka Pevelová, *Mezi námi*: dostupný z WWW: <
<http://www.radkapavelova.cz/fotogalerie/a2008/>

Obrázek č.8, Radka Pavelová, *Mezitělní plastika*: dostupný z WWW: <
<http://www.radkapavelova.cz/prace/mezitelni-plastika/>

Obrázek č.9, Eva Kmentová, *Lidské vejce*: dostupný z WWW: <
<http://www.moravska-galerie.cz/cs/kulturni-akce/eva-kmentova/> a z WWW: <
<http://www.moravska-galerie.cz/cs/vystavni-akce/eva-kmentova-denik-dila/>

Obrázek č.10, Gijs Bakker, *Profile Ornament For Emmy Van Leersum (121), head ornament*: dostupný z WWW: <
[http://www.gijsbakker.com/gbd_studio/jewellery/conceptual_jewellery,_1973_1985.ht](http://www.gijsbakker.com/gbd_studio/jewellery/conceptual_jewellery,_1973_1985.html)
[ml](http://www.gijsbakker.com/gbd_studio/jewellery/conceptual_jewellery,_1973_1985.html)

Obrázek č.11, Gijs Bakker, *Shadow Jewelry / Schaduwsieraad (113)*: dostupný z WWW:<http://www.gijsbakker.com/gbd_studio/jewellery/conceptual_jewellery,_1973_1985.html

Obrázek č.12, *Francesca's jewel*: dostupný z WWW: <
[http://www.reflex.cz/clanek/stary-reflex-reflex-cz/34480/akty-x-zvitezilo-ceske-](http://www.reflex.cz/clanek/stary-reflex-reflex-cz/34480/akty-x-zvitezilo-ceske-stredohori.html)
[stredohori.html](http://www.reflex.cz/clanek/stary-reflex-reflex-cz/34480/akty-x-zvitezilo-ceske-stredohori.html)< <http://itsmyscar.com/stories/francesca/>

Obrázek č.13, *Proměna, 2009*, foto Tereza Dušková, model Šárka Lenertová: osobní vlastnictví

Obrázek č.14, *Vztahy, 2010*, foto Tereza Dušková, model Šárka Lenertová: osobní vlastnictví

Obrázek č.15, *Vztahy, 2010*, foto Šárka Lenertová, model Martin Grossman: osobní vlastnictví

Obrázek č.16, *NUDE_O6*, foto Karel Vojkovský: dostupný z WWW: <
[http://www.reflex.cz/clanek/stary-reflex-reflex-cz/34480/akty-x-zvitezilo-ceske-](http://www.reflex.cz/clanek/stary-reflex-reflex-cz/34480/akty-x-zvitezilo-ceske-stredohori.html)
[stredohori.html](http://www.reflex.cz/clanek/stary-reflex-reflex-cz/34480/akty-x-zvitezilo-ceske-stredohori.html)

Obrázek č.17, *Hlava - vně i uvnitř*, leden 2011, foto Šárka Lenertová: osobní vlastnictví

Obrázek č.18, *Pečení perníčků*, duben 2011, foto Alžběta Dvořáková: osobní vlastnictví

Obrázek č.19, *Pečení perníčků I.*, duben 2011, foto Alžběta Dvořáková: osobní vlastnictví

Fotodokumentace, foto Martin Pouzar, květen 2011, model Šárka Lenertová: osobní vlastnictví

7. FOTODOKUMETACE

